

Förekomsten av återbruk i offentliga upphandlingar

Emelie Karlsson

Allt fler inser vikten med återbrukat material och att det kan vara en lösning för att uppnå framtida klimat- och miljömål. Trots det förekommer det inte särskilt ofta i offentliga upphandlingar. Varför är det så och vad krävs för att det ska ske en förändring?

Den svenska byggsektorn genererar en stor del av Sveriges totala koldioxidutsläpp och avfall. Med andra ord står byggsektorn för en betydande del av Sveriges miljöpåverkan. Det är mycket viktigt att byggsektorn ställer om och tar vara på produkter och material som är av bra kvalitet som inte behöver bli till avfall. En lösning kan vara att öka det cirkulära flödet bland produkter och material som förekommer i byggsektorn. Vilket kan genomföras genom att avfall minimeras samt att mer material och produkter återvinns och återbrukas.

I Sverige genomförs årligen upphandlingar för ungefär 800 miljarder kronor. Det visar på den potential som finns genom att ha fungerande cirkulära upphandlingar. Offentliga upphandlingar är alltså ett bra verktyg för att öka cirkuläriteten i byggsektorn, som bland annat kan öka användningen av hållbara produkter. Det saknas däremot tydliga direktiv, lagar och riktlinjer för hur offentliga beställare ska kravställa att återbruk ska förekomma. Det är inte heller ett krav att återbrukat material måste förekomma. Av den anledningen har studien undersökt hur dagens lagstöd står sig när det kommer till införandet av cirkulär ekonomi och återbruk i upphandlingsskedet. Regioner och kommuner i Blekinge och Skåne har intervjuats och fått frågor om hur mycket de arbetar med återbruk i dagsläget. Studien har även undersökt vad respondenterna tycker om dagens befintliga lagstöd.

Alla beställare som har deltagit i studien anser att det är mycket viktigt att byggsektorn blir mer cirkulär. Däremot skiljer det sig mycket åt hur mycket respondenterna arbetar med återbruk. I flera fall saknas generella direktiv och det är upp till enskilda projektledare att driva det. Det är inte heller vanligt att återbruk

kravställs i upphandlingar. Respondenterna berättar att de saknar svar på flera frågor som ofta dyker upp i samtal gällande återbruk. Genom att få sina frågor besvarade blir det troligen enklare att utföra projekt innehållande återbruk. Respondenterna nämner bland annat att det är svårt att veta vad som lönar sig att återbruka samt vad som efterfrågas. Generellt upplever respondenterna även att det råder allmän kunskapsbrist, vilket återspeglas i hela byggprocessen. Det framkommer även att det finns en osäkerhet på vilket och hur mycket material som kommer att finnas tillgängligt vid projektets start. Det medför att beställarna har svårt att kravställa specifika material eller produkter såvida de inte har det på lager. Återbruksmarknaden är inte heller särskilt stor vilket innebär att ledtiderna för återbrukat material är långa. Ytterligare ett hinder är att det är svårt att veta hur man ska gå tillväga med återbrukat material som saknar produktgarantier. Att använda material utan garanti kan innebära en stor finansiell risk ifall produkten går sönder.

För att återbruk ska bli mer vanligt är respondenterna i studien överens om att återbruk måste komma in tidigare i projekten. Detta för att det ska vara en del av projektets planering redan från början. För att det ska vara möjligt kommer det att krävas ett bättre samarbete mellan olika aktörer. Dessutom kommer det troligtvis behövas incitament, riktlinjer och regler. Det kan medföra att arbetet generaliseras likväl som det tydliggör och förenklar vad som gäller vid olika situationer. I väntan på att eventuella krav eller kriterier införs behöver personer som har ett engagemang, driv och som har lyckats med återbruk synliggöra sitt arbete. Det kan resultera i att kunskapsbristen minskar och att fler förstår att det inte behöver vara svårt att återbruka. I det stora hela behöver också rutiner hos samtliga aktörer förändras och inte minst hos de offentliga beställarna. Det är viktigt att de inser att de har en viktig roll genom att de ställer tydliga och relevanta krav eftersom det i många fall lägger ribban för entreprenörernas arbete.

